

**АНАЛІЗ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ
НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ**

*Т.Ю. Фисун
Полтава, Україна*

Незаперечним є те, що нині в Україні відбуваються економічні та соціальні реформи, формуються нові підходи до управління всіма галузями господарства й соціально-культурної сфери, що потребує наукового аналізу й об'єктивного, адекватного відображення причинно-наслідкових процесів у сучасній системі керівництва школою.

В управлінні загальноосвітнім навчальним закладом важливого значення має реалізація науково обгрунтованих етапів послідовності дій, що ведуть заклад в цілому до досягнення мети. Кожен з етапів має своє призначення, завдання, форми і методи реалізації, виконує конкретні функції, які в об'єднанні утворюють управлінський цикл.

Проблема функцій управління навчальними закладами не може бути віднесена до завершених у науковому розгляді. Це пояснюється тим, що нині навіть на дискусійному рівні відсутня визнана більшістю науковців систематизація функцій управління навчальними закладами.

Аналіз наукових праць з проблем управління навчальним закладом свідчить про те, що процес управління подано по-різному, залежно від мети дослідження і рівня його узагальнення. Найбільш узагальненими, фундаментальними працями вітчизняних дослідників, у яких аналізуються і докладно описуються функції процесу управління загальноосвітнім навчальним закладом є роботи Е. С. Березняка, Л. І. Даниленко, В. С. Кобзаря, В. Л. Мاستі В.С. Пікельної [1]. Якщо у монографіях Е. С. Березняка і В. С. Кобзаря функції управління навчальним закладом розкриваються згідно з класичними поглядами, існуючими в теорії управління на цей процес, в основу яких закладені планування, регулювання, контроль і корекція, то в працях Л. І. Даниленко і В. С. Пікельної з'являються нові підходи, що більш адекватно відображають сучасні умови діяльності навчальних установ. Так, Л. І. Даниленко, розглядаючи класичні та діяльнісні типи функцій управління, вводить новий тип - «модернізовані» (за авторською назвою), до яких вона відносить: консультативну, прогностичну, політико-дипломатичну, менеджерську, представницьку. Цікавим є й новий підхід до визначення функцій, який зводить до єдиної класифікації процесуальні функції управління (консультативну і прогностичну) та цільові, які відображають напрямки змісту діяльності (політико-дипломатичну і представницьку). [2]

В. С. Пікельна (у співавторстві з О. А. Удод), не вживаючи термін «функція», а замінюючи його «методом», виділяє такі їх угруповання: фінансово-економічні, організаційно-педагогічні та соціально-педагогічні [4]. Розглядаючи організаційно-педагогічні методи управління навчальними закладами, автори зауважують, що класифікація організаційних методів управління здійснюється за різними критеріями. До них віднесено організаційні важелі управлінського впливу, яких безліч: інструктування, регламентування, нормування та ін. В цілому до організаційних функцій управління автори відносять організаційно-стабілізуючі, розпоряджувальні та стимулюючі методи [3] та здійснюють докладний виклад, що становить значний теоретичний практичний інтерес для педагогічних працівників. Цікавий підхід до функцій управління запропоновано у В.І. Маслова [4], який виділяє цільові, процесуально-динамічні і у соціально-психологічні групи функцій в управлінні середніми загальноосвітніми закладами, що, на нашу думку, бідно адекватно відбиває структуру і зміст діяльності школи як складної системи.

Найбільш фундаментальними і всеохоплюючими щодо розкриття проблем управління школою за останні роки є роботи М. М. Поташника і монографічна праця колективу московських авторів «Управление развитием школы» за редакцією М. М. Поташника та В. С. Лазарева. У цій монографії на сучасному теоретичному рівні розкриті основні складові управління навчальним закладом на інноваційних засадах в умовах розвитку школи: функція як цілісна система (діагностичний аналіз), прогнозування, планування, моделювання організаційної діяльності, контроль, координація та ін., а також докладно висвітлені питання побудови оптимальних структур управління школою, формування концепцій нової школи, її саморозвитку, економічного і нормативного забезпечення тощо.

Таким чином, вивчення праць вітчизняних та зарубіжних учених дає змогу зробити висновок, що всі функції управління навчально-виховними закладами умовно можна поділити на три групи. Перша група, так звані цільові функції або мети діяльності, розкривають основні напрямки, завдання і зміст управлінської діяльності у навчальному закладі: управління навчальним процесом, педагогічне керівництво вихованням, підвищення педагогічної майстерності, фінансово-господарська діяльність. Друга група функцій висвітлює алгоритм дій у процесі управління. Третя група розкриває основні соціально-психологічні аспекти управління навчальним закладом: орієнтацію, мотивацію, згуртування, розвиток творчості, попередження конфліктів, стимулювання тощо.

Отже, аналіз праць, у яких висвітлюється процес управління і визначаються його функції, доводить, що ця проблема ще не дістала свого теоретичного завершення і потребує подальшої поглибленої розробки відповідно до нових вимог і наукових даних, що впливають з наслідків вивчення управлінських явищ.

Література

1. Даниленко Л. І. Модернізація змісту форм і методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : Монографія / Даниленко Л. І. - К. : Логос, 1998. - 140 с.
2. Єльнікова Г. В. Наукові основи розпитку управління загальною середньою освітою в регіоні : Монографія / Єльнікова Г. В. - К. : ДАККО, 1999. - 303 с.
3. Маслов В.И Система функциональных знаний и умений директора общеобразовательной школы: Дис. канд. пед. наук. - К., 1979. - 189 с.
4. Поташник М.М. Качество образования; проблемы и технологии управления: (В вопросах и ответах) / Поташник М.М.. - М. : Пед. об-во России, 2002. - 351 с. - (Рос. акад. образования).

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИХОВАННЯ ІНТЕЛІГЕНТНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*Н.В. Фунтікова
Луганськ, Україна*

Виховання особистості як носія культури, людини, здатної до діалогу, яка прагне реалізувати свій духовний, творчий, інтелектуальний потенціал на благо суспільства, професіонала, який готовий постійно працювати над собою, вдосконалювати свою кваліфікацію, є сьогодні одним із завдань системи вищої освіти в нашій країні, оскільки саме такої людини потребує українське суспільство, яке опинилося в достатньо складній ситуації, зумовленій кризовими явищами в економіці й політиці, невизначеністю суспільних орієнтирів і національної ідеї. Високі традиції наукового спілкування, самовідданої наукової праці, пильної уваги до розвитку української культури, виховання особистості, які закладалися в спільній діяльності викладачів і студентів перших українських університетів, продовжувалися, збагачуючись іншими університетами в наступні періоди української історії. Незмінною залишалася у всі часи орієнтація на високу духовність, інтелігентність випускника університету, його небайдужість до своєї держави, свого народу. Сучасна вища школа має дати суспільству інтелігентну, суспільно активну особистість, здатну будувати своє життя й професійну діяльність, спрямовувати суспільний розвиток за законами Істини, Добра й Краси.

Сьогодні проблема інтелігентності й інтелігенції розглядається в різноманітних аспектах: зміст і специфіка інтелігентської свідомості, співвідношення інтелігенції й інтелігентності, ідентифікація інтелігентної людини, інтелігентність як інтелектуальний ресурс суспільства, інтелігентність як тип мислення й поведінки, інтелігентність як загальнолюдський ідеал, як світогляд, як специфічне соціокультурне утворення тощо.

В українській педагогічній науці склалися певні передумови для ґрунтовного наукового вирішення проблеми виховання інтелігентності у студентській молоді. Досліджені сутність, зміст, педагогічні умови інтелектуального, морального, естетичного, патріотичного виховання студентської молоді, визначені сутність особистісно орієнтованого підходу до виховання особистості у вищій школі, принципи гуманітарної парадигми вищої освіти, специфіка виховання у вищій школі в контексті входження України до європейського освітнього простору, вивчається виховний потенціал гуманітарних та фундаментальних дисциплін, проводяться активні дослідження проблеми формування духовної культури студентської молоді.

Традиційно вважається, що поняття „інтелігенція” та „інтелігентність” були введені в обіг в середині XIX століття російським письменником П. Боборикіним, представником натуральної школи, почесним членом Петербурзької Академії наук, який аналогічно до Теренція використав його в статті, присвяченій театральним виставам (1866 рік), і романі „Жертва вечірня” (1868 рік) [1] у запозиченому з німецької мови значенні „розуміння, рівень розуміння”.

Традиція осмислення понять „інтелігенція”, „інтелігентність” переважно у зв’язку з інтелектуальністю, пізнавальною здатністю людини, її освіченістю склалася в європейській культурі століттями, що яскраво відображається в сучасних європейських мовах.

Поняття „інтелігентність”, незважаючи на тривалий час свого існування, широке використання для характеристики, оцінки особистості, її вчинків, поки не стало усталеною категорією жодної науки, хоча можна спостерігати спроби концептуалізації та термінологізації цього поняття. Значною мірою це зумовлене складністю й принциповою важливістю інтелігентності як особистісної характеристики, а також тим, що сутність інтелігентності важко зафіксувати й ще важче виразити мовою логіки, навівши переконливі аргументи, на що вказують і дослідники інтелігентності.

Традиційними для сучасної філософської думки є три підходи до розуміння інтелігентності: по-перше, інтелігентність осмислюється як ідеальна універсальна пізнавальна здатність, властива розуму, „... поєднання вищої культури розуміння й свідомості людини”; по-друге, як прагнення реалізувати певну соціальну ідею (служіння народу, загальнолюдському благоденству тощо), що об’єднує й організує його носіїв; по-третє, як духовно-етична властивість конкретного соціального прошарку - інтелігенції [2, с. 65].

Але педагогічне осмислення проблеми виховання інтелігентності пов’язане з розглядом цього поняття, перш за все, як особистісної якості, тому в контексті нашого дослідження ми акцентуємо увагу саме на такому розумінні інтелігентності.